

Az állandóság érték és vonzerő

Baranya Pétert, a Piarista Központi Könyvtár vezetőjét nyáron választották meg az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének (EKE) elnökévé. Interjúnkban beszélgettünk a szervezet elmúlt évtizedeiről, mostani kihívásairól és az egyházi könyvtárak aktuális projektjeiről is.

Ez a második ciklusa elnökként. Az előző (2010–2013) óta eltelt csaknem másfél évtizedben miként változott a könyvtárak világa? Milyen kihívásokkal kell napjainkban szembesülnie az intézményeknek, benne az egyházi könyvtáraknak?

Azt szoktuk mondani, hogy az egyházi világban lassabban változnak a dolgok. Ezzel szemben a 21. században általános tapasztalatunk, hogy minden felgyorsult, és egyre gyorsabban változó körülmények között élünk. A társadalmi és technológiai változások természetes módon a könyvtárakban is megjelennek, és az egyház falai közé is betörnek. De változott maga az egyházi intézményrendszer is. Egy sokkal nagyobb és átalakuló egyházi intézményi hálóban találtuk magunkat. A világi intézményekhez hasonlóan az egyházi gyűjteményi hálózat is a központosítás irányába mozdult el.

Egyéb tekintetben az egyházi könyvtárak ugyanazokat tapasztalják, mint világi társaik a társadalomban, és ehhez alkalmazkodni kell. Változtak mindenekelőtt az emberek, a könyvtáros kollégák. A munkatársak között megjelent a Z generáció, az olvasók között pedig ott vannak az alfa generáció tagjai. Más igények, más olvasói szokások.

De talán a legnagyobb változás az informatikai környezetben következett be. Sokat fejlődtek a szakirodalmi adatbázisok. Ehhez alakultak az egyházi könyvtárak szolgáltatásai is. Az adatbázis-szolgáltatás sokkal hangsúlyosabb lett. Magunk is elkezdtünk saját adatbázisokat építeni és szolgáltatni, információ-

„Úgy látom, hogy a világi szakmai közönség érdeklődése is növekedett az EKE iránt. Fontos, hogy erősítsük ezeket a kapcsolatokat”

előállítóként megjeleni. A tájékoztatási környezetünk kiterjedt a közösségi médiára is. És természetesen itt áll előttünk a mesterséges intelligencia kihívása.

Ugyanakkor vannak olyan aspektusok, amelyekben a könyvtáraink a lassabban mozgó egyházi környezetben nagyobb állandóságot tudtak felmutatni. Ez következik az egyház doktrinális állandóságra való törekvéséből is, de a nagy, több száz

vagy ezeréves intézményrendszerből is. Magam számára úgy szoktam ezt megfogalmazni, hogy „könyvtárabbak” tudtunk maradni, mint a társadalom más területén működő intézmények. Ez alatt azt értem, hogy nálunk kevésbé jelent meg az az irányzat, amely a korábbi néhány évtizedben a könyvtárakat előbb tudás-, majd kompetenciaközponttá nevezte át. Mi megőrizhettük a klasszikus értelemben vett könyvtári vagy gyűjtemény formát és nevet. Ez az állandóság ma értékét és vonzerőt tud biztosítani a maga szilárdságával, viszonylagos nyugalomával.

Az EKE tavaly volt 30 éves, miként látja a szervezet elmúlt évtizedeit, milyen szervezetfejlesztési lehetőségeket lát szükségesnek a következő években?

1998 óta vagyok része az EKE közösségnek, így ennek a harminc évnek jelentős részét saját életem részeként élhettem meg. Az EKE tagjai a könyvtárak, és az ott dolgozó könyvtárosok teszik élővé a szervezetet. Nagyon sok személyes kapcsolat, barátság alakult ki, amely az egyesülés erejét adja. Többen megfogalmaztuk már, hogy minden évben kiemelt, mintegy ünnepi várakozással tudunk tekinteni a nyári háromnapos EKE-konferenciára, amikor közösségileg is találkozhatunk. Ez valamilyen módon a szakmai csúcspontja lett egy-egy évünknek. Ezekből a személyes kapcsolatokból épülnek azután a szakmai együttműködések, válik élővé az egyházi könyv-

tárak hálózata. Úgy látom, hogy a világi szakmai közönség érdeklődése is növekedett az EKE iránt. Fontos, hogy erősítsük ezeket a kapcsolatokat.

A könyvtárakban új, fiatal kollégák kezdtek dolgozni. Szeretnénk őket is megszólítani a programjainkkal. Az általában évente két alkalommal megrendezett szakmai napok mellett felelevenítjük egy korábbi rendezvénysorozatunkat, a Szomszédolást. Ezen egy-egy egyházi könyvtár és környezete mutatkozik be a szélesebb szakmai közönség számára. Elsőként november 13-án a Magyarországi Unitárius Egyház könyvtára és levéltára, a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény fogja fogadni a látogatókat. Délelőtt a gyűjteményt és az unitárius egyház központját, a második emeleten lévő templomát lehet megtekinteni, délután pedig az Országgyűlési Könyvtárban folytatódik a program. A sorozat folytatásaként pedig a jövő év tavaszán az Evangélikus Országos Gyűjteménybe szeretnénk látogatni. Ezt a programunkat a világi intézményekben dolgozó könyvtáros kollégák számára is meghirdetjük, ezzel is a szakmai kapcsolatok erősítését, az egyházi gyűjtemények tevékenységének megismertetését célozzuk.

Az élet rendje, és öröm számunkra, hogy fiatal, tehetséges és lelkes könyvtáros kollégák veszik át a nyugdíjba vonulók helyét. Hangsúlyt kell arra fektetnünk, hogy őket is megszólítsuk, és bevonzzuk az egyesülés munkájába.

2011-ben indult el az Unitas, az Egyházi Könyvtárak Közös Katalógusa, ebben Önnek meghatározó szerepe volt. Milyen lehetőségek vannak jelenleg a katalógus továbbfejlesztésében?

Nagy öröm számomra, hogy az Unitas katalógus népszerű lett a szakmán belül, és remélem, hogy az olvasók, kutatók előtt is ismertté vált. Hiánypótló szándékkal született 2011-ben, mivel a MOKKA-hoz az egyházi könyvtáraknak nem volt lehetőségük csatlakozni, ezért hoztuk létre az Unitast. Az Unitas név Szent Ágoston híres mondatából származik: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem charitas” – „A szükséges dolgokban legyen egység, a kétesekben szabadság, mindenben pedig szeretet”. Nevét dr. Kredics László, a Veszprémi Érseki Könyvtár vezetője adta. Informatikai alapjait a Mokka-R és MKDNY katalógusokhoz fejlesztett Bodza rendszer biztosította. Az informatikai fejlődés megállíthatatlan, a Bodza fölött is eljárt az idő, technológiai váltásra volt szükség. Az előző verzió tapasztalataira építve néhány éve elkezdődött az Unitas technológiai megújítása. Mivel ezen a területen nincsenek „dobozos” termékek, a fejlesztés folyamata nem könnyű, és jelenleg sem zárult le teljesen. Jelenleg is egy szervercseré zajlik az Unitas mögött. Az informatikai fejlesztő partnerünk a Softlink Hungary Kft. A fejlesztésben fontos szempont volt, hogy olyan rugalmas, skálázható rendszert építsünk fel, amelyhez az egyházi könyvtárak minél szélesebb köre csatlakozni tud, saját adat-

bázisba gyűjtse össze a könyvtári katalógusokat, és a rendszeres, automatikus frissítés mellett kezeljen offline forrásból származó rekordokat is. A keresőfelület kialakításánál igyekeztünk a modern igényeket figyelembe venni.

A jövőbeli fejlesztési lehetőségeket pár éve azonnal soroltam volna, de már nehezen tudnék erről nyilatkozni. Azt hiszem, mind érezzük, hogy a mesterséges intelligenciát használó rendszerek előretörése alapjaiban változtatja meg a könyvtári online szolgáltatásokkal kapcsolatos fejlesztési elképzeléseinket. Azt gondolom, hogy először meg kell ismernünk ezeket az új eszközöket, és az általuk nyújtotta lehetőségeket kihasználva új fejlesztési irányokat kell meghatározni a könyvtári online szolgáltatások terén.

Milyen fontosabb kutatási és digitalizálási projektjei vannak jelenleg az egyházi könyvtáraknak?

Az egyházi könyvtárakban folyamatosan zajlanak kutatási, fejlesztési, adatbázis-építési vagy digitalizálási projektek. Megfogalmazódott bennünk, hogy fontos volna ezeket összegyűjtve láttatni a szakmai közönség és az olvasók számára. Ha az Országos Széchényi Könyvtár állományát nem számítjuk, az egyházi könyvtárak őrzik a nemzeti kulturális örökség részét képező muzeális könyvtári dokumentumok kb. harmadát. Ezeknek a kutatása

Fotó: Pálinger Réka

és tudományos szintű feltárása kiemelt feladata könyvtárainknak. Jelenleg körülbelül hat-hét könyvtárban zajlik párhuzamosan a 16. századi nyomtatványok tudományos feltárása. Sok könyvtár nagyon komoly digitalizálási projektet visz. Elsősorban az adott egyház, egyházi intézmény története, működése szempontjából fontos dokumentumok digitalizálása és közzététele zajlik. Van, ahol a történeti kottatár adatbázisa és digitális tára épül, máshol a metszetek, possessorok tudományos adatbázisait építik. Ennek az interjúnak a keretei nem teszik lehetővé,

„Az állandóság ma értéket és vonzerőt tud biztosítani a maga szilárdságával, viszonylagos nyugalomával”

hogy ezeket mind felsoroljam, bemutassam, ezért szándékosan nem említettem most itt konkrét könyvtárakat. Nem szeretnék senkit sem kihagyni, megbántani. Remélem, hogy lesz mód ezeknek a részletesebb bemutatására is. Törekszünk is arra, hogy ezeket valamilyen rendszerezett formában közzétegyük.

Tervez esetleg az EKE további közös projekteket a tagszervezetekkel?

Megfogalmazódott bennünk, hogy a közösségi erőt kihasználva, a hasonló projekteken dolgozó kollégák számára közös fórumot, közösséget teremtsünk. Lehetőséget biztosítsunk számukra a tapasztalatok, problémák közös megbeszélésére, és így segítsük az egyes könyvtárakban zajló munkát, akár közös szempontrendszereket építsünk ki.

A tudományos kutatások, de az alapvető bibliográfiai munka során is gyakran előkerül az a probléma, hogy a magyar vonatkozású szerzők adatait tartalmazó adatbázisok, névterek az egyházi személyek tekintetében hiányos vagy pontatlan adatokat tartalmaznak. Ugyanakkor az elmúlt években az egyházi gyűjteményekben nagyon sok egyházi intézményi névtár, történeti névtár, sematizmus digitalizálása megtörtént. Némely helyen már ezek adatbázisba rendezése is megkezd-

dődött. Szeretnénk elvégezni ezeknek a digitálisan már rendelkezésre álló névtáraknak, adatbázisoknak a felmérését, és egy projektet kidolgozni az összegyűjtésükre, közös szempontok szerinti rendezésükre. Ebben számítunk a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete segítségére is. Végül kimenetként az volna célszerű, ha a projektben összegyűjtött adatok gazdagíthatnák a Nemzeti Névtér adatbázisát.

Nyáron lett elnöke a szervezetnek. Milyen teendők vannak most a közeljövőt tekintve?

Az átadás-átvétel mindig időigényes folyamat, még ezeknek az elvégzése is zajlik. De elkezdjük a következő időszak szakmai programjainak a szervezését is. Az említett novemberi Szomszédolás program után a következő év első negyedében két szakmai napot tervezünk. Az egyik a közösségi média felületein végzett online marketing világába kalauzol el bennünket, a másik pedig a Pannonhalmi Főapátság Könyvtárában bekövetkezett rovarfertőzés tanulságaival fog foglalkozni, a nyilvános muzeális könyvtári terek állományvédelmi kérdéseivel.

Szeifer Csaba